

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Een naoorlogse achtbaan. Europa 1950-2017

Auteur: Bastiaan Schoolmann

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 41.2, pp.

175-177. © 2019 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

tenissen ook passen binnen de patroon- en principegerichte wetenschapsbeoefening. Hier blijft zijn argument ietwat hangen door te wijzen op de patronen in de kunststijlen (e.g. de barok als patroon). Naast dat het voorbeeld van kunststromingen een beetje ongelukkig gekozen is (niemand zal hier de patronen ontkennen), is het argument hier gecondenseerd tot één kantje: niet erg overtuigend. Desalniettemin: dit argument vormt een klein onderdeel, een sidenote, in een verder zeer gedegen beargumenteerd boek.

Een geschiedenis met een dergelijke temporele en geografische reikwijdte verpakken in een boek van om en nabij 450 pagina's is geen eenvoudige opgave en Bod pretendeert derhalve ook niet een totaaloverzicht te geven. Soms blijft het betoog daarom wat op de oppervlakte en blijft de lezer wat onbevredigd achter. Desondanks wordt de nuance nooit kwalijk uit het oog verloren, en blijft het boek met het oog op de argumentatie erg sterk in elkaar steken. Bovendien wordt het betoog uitgedrukt in een sprekende, geestige en toegankelijke schrijfstijl, waarin duidelijke en concrete voorbeelden de lezer als vanzelf naar het hogere abstractieniveau leiden. Het boek is daarmee begrijpelijk voor een groep die groter is dan academici: een aanrader.

Joël van der Moore volgt de master Human Geography aan de Universiteit Utrecht en de onderzoeksmaster Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is geïnteresseerd in stadsgeschiedenis, historische geografie en wetenschapsgeschiedenis.

EEN ONVOORSPELBARE RIT DOOR NAOORLOGS EUROPA

Ian Kershaw, Een naoorlogse achtbaan. Europa 1950-2017, Spectrum, 2018; 9789000346981 hardcover; 702 pagina's; €39,99.

In 2015 voltooide de Britse historicus Ian Kershaw de, naar eigen zeggen, grootste uitdaging in zijn carrière als historicus met de publicatie van *De afdaling in de hel. Europa 1914-1949*. Direct na het verschijnen van dit werk diende echter een nog grotere uitdaging zich aan: het vervolg waarin de Europese geschiedenis vanaf 1950 aan bod moest komen. Drie jaar later is deze klus geklaard met de publicatie van de opvolger getiteld: *Een naoorlogse achtbaan. Europa 1950-2017*.

Waar de Europese geschiedenis tussen 1914 en 1949 volgens Kershaw onlosmakelijk in het teken stond van een continuïteit door de beide afschrikwekkende wereldoorlogen, neemt de Brit de lezer deze keer mee in een zowel spannende als

angstaanjagende, maar vooral onvoorspelbare achtbaanrit. Een rit waarin de Europese geschiedenis werd gekenmerkt door 'draaien en wendingen, hoogte- en dieptepunten, voorbijgaande veranderingen en steeds snellere transformatie' van het continent (p.17).

De rit begint in 1950, een tijd van tot dan toe ongekende economische groei, maar tegelijkertijd ook van een nieuw Europa dat door de Koude Oorlog in tweeën is gescheurd en leeft onder de dreiging van een kernoorlog. De route wordt vervolgens bepaald door uiteenlopende historische mijlpalen: waaronder de opkomst van de welvaartsstaat; de verschillende betekenissen van 1968 in West- en Oost-Europa; het einde van de Koude Oorlog; de oorlogen op de Balkan; en de invloed van de economische crisis en terroristische dreigingen in de eerste decennia van het nieuwe millennium.

Om dit uitgebreide verhaal te ondersteunen bouwt Kershaw voort op een indrukwekkende hoeveelheid specialistische monografieën, artikelen uit vaktijdschriften en geprezen overzichtswerken over de twintigste eeuw als *Na de oorlog* van Tony Judt, *Mark Mazowers Duister Continent* en Eric Hobsbawms *Eeuw van Uitersten* die stammen uit het einde van de twintigste eeuw. Het lijkt bij

aanvang onduidelijk wat Kershaws monografie aan deze bestaande werken toe wil voegen. Echter, doordat hij ook de eerste anderhalf decennium van de eenentwintigste eeuw beschrijft, kan hij ook deze overzichtswerken in een verrassend historisch perspectief plaatsen.

Het gevolg van dit uitgebreide bronnencorpus is dat dit boek de twintigste eeuw op veel niveaus beschrijft. Zo is er aandacht voor de opbouw van groeiende Europese overkoepelende organisaties en de internationale invloed van bepalende figuren als Helmut Kohl en Michael Gorbatsjov op de naoorlogse geschiedenis. Toch is het boek ook bij vlagen persoonlijk. Bijvoorbeeld door de verschillende anekdotes, waaronder van Kershaw zelf waarin hij de aanschaf van zijn eerste televisie of de val van de Berlijnse muur beschrijft, en de fragmenten uit dagboeken van derden.

Duitsland krijgt een centrale rol in Kershaws verhaal, het land heeft zich volgens de auteur niet alleen ontwikkeld tot het stabiele en vreedzame land dat een voortrekkersrol speelt in de Europese unie, maar bevindt zich in het eerste gedeelte van het boek ook verdeeld tussen de hoofdstukken die beurtelings de beide kanten van het IJzeren Gordijn behandelen. Prijzenswaardig is ook de manier waarop Kershaw met name in de hoofdstukken over de Oost-Europese landen de val van

de voormalige Sovjet-Unie schetst en de complicaties daarvan, en hierbij ook in detail beschrijft welke nationale belangen van de verschillende satellietstaten hiermee gepaard gingen.

De geschiedenis van de westelijke kant van het IJzeren Gordijn wordt vooral vanuit politieke en economische motieven beschreven. Hoewel één hoofdstuk de culturele veranderingen van de jaren vijftig en zestig beschrijft beperkt deze zich echter tot een kort overzicht van nieuwe kunststromen. De culturele factoren in Kershaws narratief blijven voor de rest in de schaduw staan van de economische en politieke veranderingen, die daarmee de voornaamste invloed vormden op de geschiedenis van de twintigste eeuw vormden volgens het verhaal van Kershaw. Het werk is helder geschreven maar het is geen pageturner; daarvoor is het simpelweg te beschrijvend en ontbreekt een duidelijk betoog in dit verder voortreffelijke overzichtswerk.

Het optimisme dat eind twintigste eeuw door de eerder genoemde historici werd omschreven, wordt in het laatste hoofdstuk 'crisistijd' en de epiloog 'een nieuwe periode van onveiligheid' kritisch tegen het licht gehouden. Volgens Kershaw is dit optimisme momenteel onterecht. Hoewel Europa in de laatste zeventig

jaar vreedzamer, welvarender en vrijer dan ooit geweest is, ziet hij opkomende uitdagingen die deze status kunnen bedreigen; klimaatverandering, internationale onveiligheid, welvaartsongelijkheid en migratiedruk. Alleen als de Europese landen gezamenlijk in staat blijken te zijn om de krachten te bundelen en deze problemen het hoofd te bieden, zal de naoorlogse achtbaan niet uit de bocht vliegen en de rit omhoog verder ingezet kunnen worden.

Bastiaan Schoolmann volgde de onderzoeksmaster Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en was hoofdredacteur van *Skript Historisch Tijdschrift*. Nu werkt hij als junior onderzoeker bij de Vrije Universiteit aan het archief van NTvG. In *Skript* 37.4 verscheen zijn recensie van Kershaws *De afdaling in de hel. Europa 1914-1949*.

SCHOONHEID BOVEN ALLES

Wessel Krul, *Hannema museumdirecteur. Over kunst en illusie*, Prometheus, 2018; ISBN 9789044639155; hardcover; 640 pagina's; € 49,99.

Dirk Hannema (1895 -1984) was als museumdirecteur van het Rotterdamse Boymans onwaarschijnlijk succesvol, toch wordt de herinnering aan zijn leven vooral getekend door twee minder glans-